

#فنون_ادبی_دوازدهم

#ادبیات_فارسی_دوازدهم

● قالب ، تقطیع و وزن ابیات درس اوّل

● شعر اوّل :

از دست و زبان که بر آید
کز عهده شکرش به در آید

● قالب : فرد (مفرد)

● تقطیع :

اَز دَسْتُ زَا | بَا نِ كِ بَ | رَا یَدِ
— — | U U — — | U U — —
كُز عَهْدِ شُكْرِش بِ دَا | رَا یَدِ

● وزن : مُسْتَفْعِلُ ، مُسْتَفْعِلُ ، مُسْتَف (فَعْلُن)

☆ — این بیت به پایه های آوایی (ارکان) سه تایی -
 چهار تایی نیز قابل برش زنی است در این صورت پایه
 های آوایی (ارکان) آن عبارتند از : (مَفْعُولُ ، مَفَاعِيلُ ،
 فَعُولُن)

◆ — در تقطیع و وزن اشعار از ذکر اختیارات شاعری
 صرف نظر شده است و فقط با تغییر رنگ هجا یا رکن به
 اختیارات شاعری اشاره شده است

● — شعر دوم :

بنده همان به که ز تقصیر خویش
 عذر به درگاه خدای آورد
 ورنه سزاوار خداوندیش
 کس نتواند که به جای آورد

● — قالب : قطعه

● — تقطیع :

بَن دِه مان | پِه کِ زِ ثَق | صِ رِ خِیش
 — U — | — UU — | — UU —
 عُد ر بِ دَر | گَا هِ خُ دَا | یَا وَ رَد

وَرَنْ سِ زَا | وَا رِ خُ دَا | وَنْ دِ يَشِ
 — U — | — UU — | — UU —
 گَسَنْ تَ وَا | اَنْدِ كِ بِ جَا | يَا وَ رَدِ

● — وزن : مُفْتَعِلُنْ ، مُفْتَعِلُنْ ، مُفْتَعِلْ (فَاعِلُنْ)

● — شعر سوم :

ابر و باد و مه و خورشید و فلک درکارند
 تا تو نانی به کف آری و به غفلت نخوری
 همه از بهر تو سرگشته و فرمانبردار
 شرط انصاف نباشد که تو فرمان نبری

● — قالب : قطعه

● — تقطیع :

أَب رُ بَا دُ | مَ هُ خُر شِ | دُف لَك دَر | كَا رَنْدِ
 — — | — — UU | — — UU | — — U —
 تَا ثَ نَا نِ | اِبِ كَ فَا | رِ | وُ بِ غِف لَت | اِنْ خُ رِ

☆ — در پایه (رکن) اوّل این بیت در هر دو مصراع با
 اختیار وزنی ، فاعلاتن به جای فعلاتن و در پایه (رکن)

پایانی مصراع اوّل فع لن به جای فعلن به کار رفته است

ه م از به | ر ث سرگش | ت و فرمان | بُر **دار**
— — | — — U U | — — U U | — — U U
شَرَطِ | اِنْ صَا | فَنْ | بَا شَد | كِ ثُ | فَرَمَانَ | اِنْ بَ رِي

☆ — در پایه (رکن) اوّل این بیت در مصراع دوم با
اختیار وزنی ، فاعلاتن به جای فعلاتن و در پایه (رکن)
پایانی مصراع اوّل فع لن به جای فعلن به کار رفته است

● — وزن : فَعْلَاتُنْ ، فَعْلَاتُنْ ، فَعْلَاتُنْ ، فَعْلَاتُنْ

● — شعر چهارم :

شَفِيعٌ مَطَاعٌ نَبِيٌّ كَرِيمٌ
قَسِيمٌ جَسِيمٌ نَسِيمٌ وَسِيمٌ

● — قالب : فرد (مفرد)

● — تقطیع :

شَ فِي عُنْ | مْ طَا عُنْ | اِنْ بِي يُنْ | كِ **رِيم**
— — U | — — U | — — U | — — U
قَ سِي مُنْ | جَ سِي مُنْ | اِنْ سِي مُنْ | وَ **سِيم**

● — وزن : فَعولُن ، فَعولُن ، فَعولُن ، فَعو (فَعَل)

● — شعر پنجم :

بَلَّغَ العُلَى بِكَمالِهِ ، كَشَفَ الدَّجى بِجَمالِهِ
حَسَنَت جَميعُ خِصالِهِ صَلُّوا عَلَيهِ وَ آلِهِ

● — قالب : فرد (مفرد)

● — تقطیع :

بَ لَ غَلْ غُ لَ ا بَ كَ م ا لَ هِ | كَ شَ فَ دَ جِ جَ م ا لَ هِ
— U — U U | — U — U U | — U — U U | — U — U U
حَسَنَت جَمِی | غُ خِ صا لَ هِ | **صَل** لَوْ عَ لَی | هِ وَ آلَ هِ

☆ — پایه آوایی " حَسَنَت جَمِی " از پنج هجای " ح س ن ت ج می " تشکیل شده است ولی در تقطیع بیت برای این که پایه های آوایی (ارکان) دو مصراع برابر هم قرار گیرند به صورت چسبیده به هم نوشته شده است

● — وزن : مُتَفاعِلُن ، مُتَفاعِلُن ، مُتَفاعِلُن ، مُتَفاعِلُن

☆ — این بیت به پایه های آوایی (ارکان) سه تایی - دو تایی نیز قابل برش زنی است در این صورت پایه های آوایی (ارکان) آن عبارتند از : (فَعِلُنْ فَعْلُ ، فَعِلُنْ فَعْلُ ، فَعِلُنْ فَعْلُ)

● — شعر ششم :

چه غم دیوار امت را که دارد چون تو پشتیبان
 چه باک از موج بحر آن را که باشد نوح کشتیبان

● — قالب : فرد (مفرد)

● — تقطیع :

چِ غَمِ دِیِ وَ | رِ اُمِّ مَتِّ رَا | کِ دَا رَدِ چُنْ | ثُ پُشْ تِیِ بَانَ
 — — — — — | — — — — — | — — — — — | — — — — —
 چِ بَا کَزِ مَوْجِ بَحْرِ رَانَ رَا | کِ بَا شَدِ نَوْحِ کِشْ تِیِ بَانَ

● — وزن : مَفَاعِیلُنْ ، مَفَاعِیلُنْ ، مَفَاعِیلُنْ ، مَفَاعِیلُنْ

● — شعر هفتم :

کرم بین و لطف خداوندگار
گنه بنده کرده ست و او شرمسار

● قالب : فرد (مفرد)

● تقطیع :

گَ رَم بَی | اِنْ لُطْ فِ | اِخْ دَا وَنْ | دِ گَار

U — | U — | U — | U —

گُ نَه بَنْ | دِ گَر دَس | ثْ اَو شَر | م سَار

● وزن : فَعولُن ، فَعولُن ، فَعولُن ، فَعو (فَعَل)

● شعر هشتم :

گر کسی وصف او ز من پرسد
بی دل از بی نشان چه گوید باز
عاشقان کشتگان معشوق اند
بر نیاید ز کشتگان آواز

● قالب : قطعه

● — تقطیع :

گَر گِ سِی وَص | فِ اَوْ زِ مَن | پُر سَد
— — | — U — U | — — U —
بِی دِ لَزِ بِی | نِ شَانِ چِ گَوِ | یَدِ بَازِ
عَا شِ قَانِ کُشِ | تِ گَا نِ مَعِ | شَوِ قَنَدِ
— — U — U | — — | — —
بَرِ نِ یَا یَدِ | زِ کُشِ تِ گَا نِ | آ وَازِ

● — وزن : فاعِلاتِن ، مَفَاعِلُن ، فَعِلُن (فَع لُن)

● — شعر نهم :

ای مرغ سحر عشق ز پروانه پیاموز
کان سوخته را جان شد و آواز نیامد
این مدعیان در طلبش بی خبرانند
کان را که خبر شد ، خبری باز نیامد

● — قالب : قطعه

● — تقطیع :

ای مُر غِ سَس | حَر عِش قِ زِ | پَر وَا نِ بِ | یا **موز**

— — | U U — — | U U — — | U U — —

کان سو خ تِ | را جان شُ دُ | آ وَا ز نَ | یا مَد

این مُد دَ عِ | یان در طَ لَ | بَش بی خَ بَ | را **نند**

— — | U U — — | U U — — | U U — —

کان را کِ خَ | بَر شُد خَ بَ | ری با ز نَ | یا مَد

● — وزن : مُسْتَفِعِلُّ ، مُسْتَفِعِلُّ ، مُسْتَفِعِلُّ ، مُسْتَفِعِلُّ (فَعُّ لُن)

☆ — این بیت به پایه های آوایی (ارکان) سه تایی -
چهار تایی نیز قابل برش زنی است در این صورت پایه
های آوایی (ارکان) آن عبارتند از : (مَفْعُولُ ، مَفَاعِيلُ ،
مَفَاعِيلُ ، فَعُولُن)

☆ — تدوین از : #جهانگیر_عظیمی

https://t.me/Azimi_Ganjineh

